

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZCHA QO'SHIQLARNI
TINGLASH ORQALI INGILIZ TILINI O'RGATISHNING AHAMIYATI**

Ismatullayeva Madinabonu Akmaljon qizi
ADPI magistri

Annotatsiya: *Maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga chet tilini o'rgatishda tinglab tushunishni qo'shiqlar asosida shakllantirish va ular orqali ingliz tiliga bo'lgan qiziqishini oshirish yuzasidan mulohazalar bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *tinglash, tushunish, qo'shiq, nutq, so'z boyligi*

Аннотация: *В статье даны комментарии по вопросам формирования аудирования на основе песен при обучении иностранному языку детей дошкольного возраста и повышения их интереса к английскому языку через них.*

Ключевые слова: *аудирование, понимание, песня, речь, словарный запас.*

Annotation: *In the article, there are comments on the formation of listening comprehension on the basis of songs in teaching foreign language to children of preschool age and increasing their interest in the English language through them.*

Key words: *listening, comprehension, song, speech, vocabulary*

Jahonda til o'qitish metodikasi fani rivoj topib, XX asrning o'rtalaridan boshlab kishilar o'rtasidagi xalqaro muloqot quroli bo'lgan xorijiy tilni o'qitish yangi mazmundagi bosqichga ko'tarilgan. Shu jumladan, ingliz tilini ham o'rganishga bo'lgan ehtiyoj kundan-kunga ortib, yoshlar o'rtasida til o'rganish uchun qiziqish kuchaymoqda. "Mamlakatimizda bir necha xorijiy tillarni biluvchi zamonaviy kadrlar tayyorlash, xorijiy tillar bo'yicha ilmiy ishlar olib borish, til o'rgatish metodologiyasini takomillashtirish" kabi vazifalar belgilangan.[1]

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qaroriga muvofiq.[2]

Maktabgacha ta'lim bosqichi bolalarni kashf qilish davri hisoblanadi. Bu davrda bolalar faol, ijodkor, qiziquvchan, intiluvchan hamda taqlidchan bo'ladi va ma'naviy yetuk inson qilib tarbiyalash va kamolga yetkazish uchun ilk devonchasi deb ayta olamiz. Kelgusida bolalarni yetuk va malakali mutaxassislar qilib tarbiyalashda xorijiy tilning o'rni katta. Shu sababdan xorijiy tilni o'rgatish ayni shu davrdan boshlanishi maqsadga muvofiq deb topilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvni tubdan takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risidagi" farmoni hamda "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risidagi" qarori Respublikamizda maktabgacha ta'lim tashkilotlariga (MTT) qaratilgan katta e'tiborlardan biri bo'ldi. Yosh

tarbiyalanuvchilarga ingliz tili soʻzlarni oʻrgatish uchun ishlatilishi mumkin boʻlgan oʻqitish usullaridan biri qoʻshiqdir. Qoʻshiq uzoq vaqtdan beri inson hayotining bir qismi boʻlib kelgan. Yosh oʻrganuvchilarning ingliz tilidagi soʻz boyligini oshirishda qoʻshiqlardan foydalanish boʻyicha tadqiqot Devi tomonidan amalga oshirildi. Oʻz tadqiqotida u qoʻshiqdan foydalanish yosh oʻrganuvchilarning soʻz boyligini oshirishi mumkinligini aniqladi. Bundan tashqari, qoʻshiq oʻrganuvchilarga soʻzlarning maʼnosini oson tushunishga va yangi soʻzlarni yod olishga yordam berishini aytib oʻtgan. Shuningdek, u qoʻshiqni til oʻrganish uchun huzurbaxsh va qiziqishini oshiruvchi sifatida yordam berishini taʼkidlaydi. Qolaversa, qoʻshiq bolalarning oʻzlarini erkin his qilishlari va mashgʻulot jarayonida xotirasiga hech qanday yuk boʻlmasligi uchun boʻsh muhit yaratib, xavotirini kamaytirishini tushuntiradilar. Mahalliy va xorijiy psixologlarning fikriga koʻra, musiqa tinglash lingvistik materialga yodlashning samarali usullaridan biridir, chunki u miyaning ikkala yarim sharlarini oʻz ichiga olgan faoliyat turini aks ettiradi, bu esa oʻz navbatida oʻrganilgan materialni yodda saqlashga hissa qoʻshadi va tajriba sifatida koʻrsatadi. Krashen va Terrelning fikricha, tilni oʻzlashtirish uchun bolalar qoʻshiqlari kommunikativ vaziyatlarda yaʼni bolalarning oʻrtoqlari bilan kuylash orqali ularda tildagi qobiliyatni rivojlantirish koʻmakchisidir deydi.[3]

Griffening taʼkidlashicha, qoʻshiqlar til oʻrganish uchun juda muhim boʻlgan doʻstona va hamkorlik muhitini yaratishga yordam beradigan vositadir.[4] Taʼlimda yaxshi natijaga erishish uchun chet tili oʻqituvchilari ingliz tili darslarida bolalarga zerikarli boʻlmasligi va bu tilga boʻlgan muhabbatini oshirishi uchun tabiiy va doʻstona muhit yaratishi lozim. Bu orqali ingliz tili mashgʻulotlarni olib borish tarbiyalanuvchilarga zavq tuygʻusini beradi va bolalarni mashgʻulotga boʻlgan muhabbatini oshiradi, hamda anʼanaviy mashgʻulotlarga qaraganda samarali mashgʻulot jarayoniga aylantiradi. Qiziqarli qoʻshiqlar aytish bolalarga til oʻrganish jarayonida soʻzlar va jumlar tuzilishini oʻrganishiga va yangi oʻzlashtirgan soʻzlarni eslab qolishiga yordam beradi. Ingliz tilidagi bolalar qoʻshiqlari yordamida bolalarning soʻz boyligini boyitish va turli ingliz tilidagi soʻz urgʻularini yaxshilash maqsadida chet tili mashgʻulotida foydalanishimiz mumkin. Tadqiqotchi Fillipsning soʻzlariga koʻra, “Bolalar qoʻshiqlari ingliz tilidagi tovushlar, qofiyalar va soʻz urgʻularini mashq qilish uchun oʻrgatiladi” deydi olim. Haqiqatan ham, ular inglizcha soʻzlarni qanday qilib talaffuz qilishga yordam beradi.[5]

Izabel Mariya tahlil qilganidek, “Qoʻshiqlarning ikkita asosiy omil borligini taʼkidlaydi: lingvistik omillar va effektiv omillar ostida umumlashtiriladi”.[6] Ingliz tilidagi qoʻshiqlari yosh til oʻrganuvchilarining soʻz boyligini kengaytirish, bolalarning tinglash va nutq qobiliyatlarini rivojlantirish va bolalarni chet tili madaniyati bilan tanishtirish uchun foydali deb topildi. Ikkinchi omil affektiv omil boʻlib, inglizcha qoʻshiqlar bolalarni til oʻrganishi uchun zavq bagʻishlaydi, ularni mashgʻulotda faol ishtirok etishga undaydi, oʻqituvchining oʻz tarbiyalanuvchilari bilan yaqinlashishiga

yordam beradi, bolalarning chet tilga qiziqishlarini uygʻotadi va tilda jonli muhit yaratishga yordam beradi. Shuningdek, qoʻshiqni tinglash davomida qoʻshiqqa mos harakatlarni bajarish orqali ham yangi soʻzlarni oson yodda saqlaydi, tarbiyalanuvchilarni kayfiyatini koʻtaradi va jamoada birgalikda harakat qilish koʻnikmalari shakllanadi. Bolalarni taqlidchanligi inobatga oladigan boʻlsak, qoʻshiqlarni qayta aytish jarayonida til oʻqituvchisining yoki videodagi qoʻshiqning talaffuziga oʻxshatishga harakat qilishadi. Bu esa tarbiyalanuvchilarning ravon nutq shakllanishida juda ham muhim. Ingliz tili mashgʻulotlarini tashkil qilishdan oldin til oʻqituvchisi har bir mavzuga doir va bolalarning yoshiga mos boʻlgan inglizcha qoʻshiqlar orqali mashgʻulotni tashkil etsa tarbiyalanuvchilarning mavzuga doir yangi oʻzlashtirgan maʼlumotlari oson qabul qilinadi. Shu bilan birga qoʻshiqqa doir oʻyinlarni tashkil qilish mumkin. Misol uchun “Boost your mind” oʻyini maktabgachga yoshdagi bolajonlar dunyoqarashini kengaytirish yoki yodlash qobiliyatini yaxshilash uchun juda ham foydali hisoblanadi. Ushbu oʻyinning sharti shundan iboratki, bir guruh bolalar qoʻshiq mavzusiga tegishli boʻlgan turli rasmlar orasidan kerakli rasmni topadilar. Iloji boricha rasmlardagi yangi soʻzlar soni koʻp boʻlmasligi va ularning yoshi uchun qiyin soʻzlar boʻlmasligi kerak. Bolajonlar qoʻshiqni jamoa bilan yod olganda soʻng, topishi kerak boʻlgan qoʻshiqda keltirilgan soʻzlarning rasmi koʻrinishlaridan foydalanib, rasmlarni izlash orqali oʻsha rasmlarni topishadi. Ularni toʻgʻri topa olishi orqali bolalarni yangi soʻzni oʻrgana olgan yoki oʻrgana olmaganliklarini bilib olishimiz mumkin. Shu bilan bir qatorda, bolalarda diqqati, oʻzlashtirish qobiliyatlari yaʼni tengdoshlariga nisbat kuzatib boriladi. Hattoki, rasmlarning qismlarini ajratib, qoʻshiqqa doir yangi soʻzning rasmi variantidan savol-javob ham tashkil qilish mumkin. Masalan qoʻshiqqa oid soʻzni topganda, ularning inglizcha variantini soʻrashi va qanday rangda, katta yoki kichik kabi savollarni berish orqali bolajonlarning yanada diqqatini mashgʻulot mavzusiga qatiladi va oʻzlashtirishi kuzatib boriladi. Mashgʻulot jarayonida qoʻshiqda aytib oʻtilgan soʻzlarning rasmi koʻrinishidan foydalanish orqali oldingi oʻtilgan mavzularni yodga olish uchun ham foydalanish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, qoʻshiqlar tarbiyalanuvchilarning ikkinchi tilni oʻrgatishdagi dastlabki vosita boʻlishi bilan birga bolani estetik tarbiyasiga, jamoada ishlashni, qoʻshiqlarni aytish davomida ravon nutq shakllanishiga va har bir bolaning yangi ijodiy qobiliyatlarini yanada toʻliqroq ochib berishga yordam beradi. Til mashgʻulotida qoʻshiq tufayli qulay psixologik muhit yaratiladi, bolalarni psixologik stressi kamayadi, til faolligi faollashadi hamda chet tilini oʻrganishga boʻlgan qiziqishi yanada ortadi. Bu esa ikkinchi tilni oʻrganishni boshlagan yosh tarbiyalanuvchilar uchun ham maroqli va taʼlimiy vosita sifatida katta yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI :

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев 2018 йил 5 мартдаги Наманган вилояти Тўрақўрғон тумани Исоқхон Ибрат номидаги мактаб-интернатига ташрифидаги нутқи. Электрон ресурс: <http://www.uza.uz/oz/...prezidentimiz-is-okhon-t-ra-ibrat-mazhm>. Мурожаат санаси: 26.11.2018 й.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qaroriga muvofiq.
3. Krashen , Stephen D. and Terrel, Tracy. D. (1983). The natural approach. New Jersey: Alemany Press Regent / Prentice Hall
4. Ашурова, Н. Р. (2020). СПОРТ ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИ ИНГЛИЗ ТИЛИГА ЎҚИТИШДА КЎНИКМАЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ. Современное образование (Узбекистан), (10 (95)), 46-53.
5. Griffe, D. (1992) Songs in actions: Classroom techniques and resources. New York. Prentice Hall.
6. Phillips S. (1993) Young learners. Oxford. England: Oxford University Press.
7. Isabel Maria , Antonio Daniel. The use of rhymes and songs in the teaching of English in Primary Education. Docencia e investigacion . N 25.2 (2015)